

Instrukcja do ćwiczeń

Wykrywanie zafalszowań zawartości chininy w napojach typu *tonic* metodą spektrofluorymetryczną

I. Cel ćwiczenia

Zapoznanie studenta z wykorzystaniem techniki spektrofluorymetrycznej do analizy ilościowej zawartości substancji czynnej w produktach będących przedmiotem zainteresowania toksykologii sądowej.

II. Wstęp teoretyczny

Chinina jest alkaloidem naturalnie występującym w korze chinowca wykorzystywanym w przemyśle farmaceutycznym ze względu na właściwości lecznicze, jak również w przemyśle spożywczym ze względu na walory smakowe. Charakterystyczna goryczka towarzysząca spożyciu chininy przyczyniła się do zastosowania jej jako składnika napojów orzeźwiających – toników. Zgodnie z dyrektywą 2002/67/WE obowiązującą obecnie w Polsce producenci powinni zamieszczać na etykietach napojów informację o zawartości chininy w produktach spożywczych. Dopuszczalna zawartość chlorowodoru chininy w napojach bezalkoholowych opartych na wodzie to ok. 7,5 mg/100 ml. Dostępne w sklepach napoje mogą zawierać nawet do 55 – 68 mg chininy na litr płynu, a nadużywanie w szczególności przez kierowców, pilotów i osoby zawodowo obsługujące maszyny ze względu na działania uboczne podobne do tych jakie wywołuje spożycie alkoholu mogą wpłynąć na pogorszenie orientacji przestrzennej i spowodować lekkie zaburzenia widzenia. Stąd zainteresowanie chemii sądowej skupia się głównie na wykrywaniu fałszerstwa w zakresie nie wypełniania przez producentów norm charakterystycznych dla tego alkaloidu i wpisuje się w nurt toksykologii sądowej.

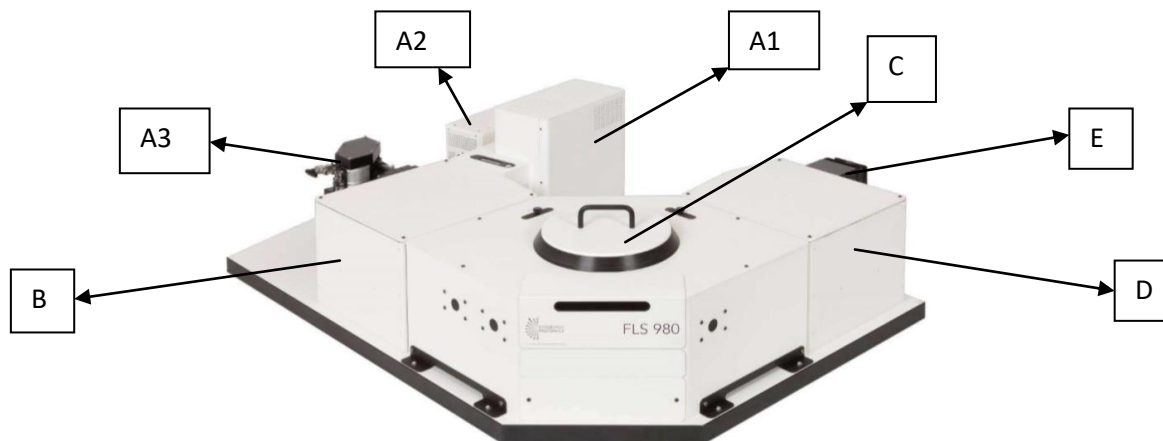
III. Wykonanie ćwiczenia

WYCIĄG Z KART CHARAKTERYSTYKI SUBSTANCJI NIEBEZPIECZNYCH			
Siarczan chininy	 UWAGA	Nr CAS 207671-44-1	Masa cząsteczkowa 391,47 g/mol
	H315 Działa drażniąco na skórę. H319 Działa drażniąco na oczy. H335 Może powodować podrażnienie dróg oddechowych.		
	P302 + P352 W PRZYPADKU KONTAKTU ZE SKÓRĄ: Umyć dużą ilością wody. P305 + P351 + P338 W PRZYPADKU DOSTANIA SIĘ DO OCZU: Ostrożnie płukać wodą przez kilka minut. Wyjąć soczewki kontaktowe, jeżeli są i można je łatwo usunąć. Nadal płukać.		
Kwas siarkowy(VI)	 NIEBEZPIECZEŃSTWO	Nr CAS 7664-93-9	Masa cząsteczkowa 98,08 g/mol
	H290 Może powodować korozję metali H314 Powoduje poważne oparzenia skóry oraz uszkodzenia oczu. P280 Stosować rękawice ochronne/ odzież ochronną/ ochronę oczu/ ochronę twarzy.		
	P303 + P361 + P353 W PRZYPADKU KONTAKTU ZE SKÓRĄ (lub z włosami): Natychmiast zdjąć całą zanieczyszczoną odzież. Spłukać skórę pod strumieniem wody. P305 + P351 + P338 W PRZYPADKU DOSTANIA SIĘ DO OCZU: Ostrożnie płukać wodą przez kilka minut. Wyjąć soczewki kontaktowe, jeżeli są i można je łatwo usunąć. Nadal płukać.		

A. Przygotowanie wzorcowych roztworów siarczanu chininy

Przygotuj roztwory siarczanu chininy o stężeniach: 1mg/dm^3 , 2mg/dm^3 , 3mg/dm^3 , 5mg/dm^3 , 10mg/dm^3 i objętości 10cm^3 .

B. Zapoznanie z budową i działaniem spektrofluorymetru Edynburg FLS-980

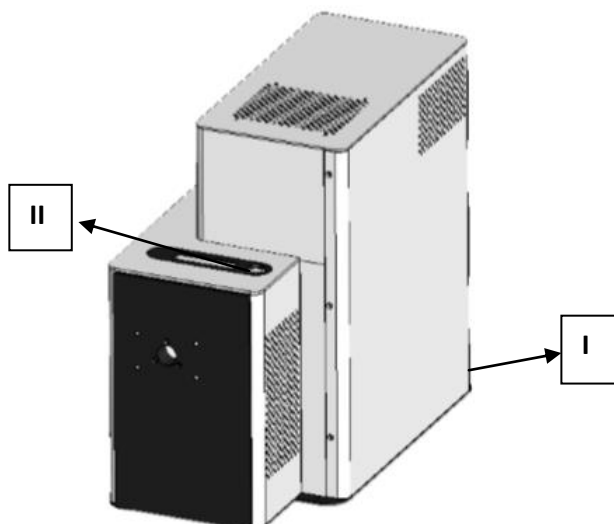
Rys 1. Spektrofluorymetr Edynburg FLS-980

Podzespoły spektrofluorymetru Edynburg FLS-980 (rys. 1):

- A. *Źródła światła* – źródła promieniowania wzbudzającego ciągłego i impulsowe odpowiedzialne za fotoluminescencję próbki (ciągła lampa ksenonowa – A1, lampa błyskowa o impulsie mikrosekundowym – A2, lampa błyskowa o impulsie nanosekundowym – A3, EPL lub EPLED)
- B. *Monochromator wzbudzenia* – umożliwia wybór określonej długości fali światła z pełnego spektrum źródła wzbudzenia
- C. *Komora próbek* – zawiera podzespoły optyczne takie jak soczewki i zwierciadła, oraz uchwyty próbek
- D. *Monochromator emisji* – umożliwia wybór określonej długości fali światła z pełnego spektrum emisji próbki
- E. *Detektor* – urządzenie odpowiedzialne za rejestrację strumienia fotonów emisji próbki przy wybranej długości fali
- F. *Dedykowany PC* – komputer z oprogramowaniem F980

C. Uruchomienie spektrofluorymetru do pracy z ciągłą lampą ksenonową

- 1) Włącz zespół zasilający spektrometr oraz układ gromadzenia danych. Jednocześnie zostaną uruchomione zespoły chłodzące detektory, jeśli nie zespoły te uruchomić.
- 2) Uruchom wentylator lampy ksenonowej. Znajduje się on w dolnej tylnej części obudowy lampy (I) (Rys 2).

Rys 2. Lampa ksenonowa w aparacie Edynburg FLS-980

- 3) Po zainicjowaniu działania lampy (II) (Rys. 2) pojawi się napis „Ready to start”. Lampę uruchom srebrnym przyciskiem (II) (Rys. 2).
- 4) Włącz program F980, wyświetli się okno zliczania sygnałów (*Signal Rate*), które należy przystosować do pomiarów widm stacjonarnych poprzez wybranie jako źródła wzbudzenia lampy ksenonowej (*Xe lamp*) oraz jako detektora fotopowielacza (*Red PMT*).
- 5) Zamknij okno zliczania sygnałów

D. Pomiar widm wzbudzenia i emisji

- 1) Do komory próbek wprowadź kuwetę zawierającą najbardziej stężony roztwór wzorcowy
- 2) Otwórz okno zliczania sygnałów, ustaw długość fali wzbudzenia 350nm i emisji 450nm, każdą zmianę zatwierdź przyciskiem „Apply”
- 3) Dobierz intensywność sygnału operując szczelinami wzbudzenia i emisji, pamiętając, żeby nie przekroczyć wartości granicznej dla fotopowielacza (1 mln cps)

E. Przygotowanie krzywej wzorcowej siarczanu chininy

- 1) Dla przygotowanych wzorcowych roztworów siarczanu chininy wykonaj pomiary widm emisji zaczynając od stężenia najmniejszego, a kończąc na największym
- 2) Z otrzymanych danych wyznaczyć krzywą wzorcową (zależność intensywności fluorescencji od stężenia)
- 3) Metodą regresji liniowej wyznaczyć równanie prostej $y=ax+b$, które posłuży do obliczenia zawartości chininy w badanym roztworze

F. Wykonanie pomiaru zawartości chininy w toniku

- 1) Odgazowany napój rozcieńcz 10-, 20-, 50-krotnie rozcieńczonym H_2SO_4 ($c = 0.05\text{mol/dm}^3$)
- 2) Zmierz widma emisji przygotowanych roztworów, a następnie wyliczyć zawartość chininy w rozcieńczonej próbce zgodnie z równaniem krzywej wzorcowej, przelicz na nierozcieńczony napój
- 3) Porównać wartość uśrednioną z wartością podaną przez producenta ($55\text{-}68\text{ mg/dm}^3$)

IV. Literatura:

- 1) J. Czerniak, A. Gacek, P. Szopa, *Determination of Quinine Content in Tonic Waters by Molecular Fluorescence Spectroscopy*. Zeszyty Naukowe, 2011, 214, pp. 61-69

- 2) J. R. Lakowicz, *Principles of fluorescence spectroscopy*. III edycja. 2006. Springer
- 3) FLS980 *Instrukcja obsługi*
- 4) *Dyrektywa Komisji Wspólnot Europejskich 2002/67/WE z dnia 18 lipca 2002 r. w sprawie etykietowania środków spożywczych zawierających chininę oraz środków spożywczych zawierających kofeinę*